

УДК 332.145:338.244

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/167-5>**Кірюхін Р. О.**

аспірант кафедри міжнародної економіки
та публічного управління і адміністрування,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7022-0787>

Kiriukhin Rostyslav

Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ДНІПРОПЕТРОВСЬКОМУ РЕГІОНІ

У статті здійснено аналіз впливу фінансової децентралізації на інвестиційні процеси в Дніпропетровському регіоні. Розглянуто етапи децентралізації в Україні і висвітлено основні досягнення та завдання кожного з них. Охарактеризовано нормативно-правову базу, яка є фундаментом проведення реформ децентралізації в Україні. Проаналізовано показники розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ) у Дніпропетровському регіоні та Україні на засадах компаративного аналізу. Зроблено висновки про лідерство Дніпропетровського регіону з результатів проведення реформ. Проаналізовано динаміку доходів та видатків місцевих бюджетів Дніпропетровського регіону за період 2014–2019 рр., а також зміну обсягів коштів за окремими статтями. Зроблено висновки щодо наявності профіциту та дефіциту бюджету в означений період. Наведено динаміку обсягів капітальних інвестицій Дніпропетровського регіону за період 2014–2019 рр. та проаналізовано структуру їх фінансування за рахунок державного та місцевих бюджетів. Зроблено висновки стосовно позитивного впливу фінансової децентралізації на інвестиційні процеси в Дніпропетровському регіоні.

Ключові слова: децентралізація, об'єднані територіальні громади, місцеві бюджети, капітальні інвестиції, інвестиційні процеси.

THE INFLUENCE OF FINANCIAL DECENTRALIZATION ON INVESTMENT PROCESSES IN THE DNIPROPETROVSK REGION

Against the background of global transformations and imperatives, it has been considered that countries need to find and form effective public administration strategies. In these circumstances, Ukraine is reforming decentralization in order to optimize the activities of the state apparatus through changes in the administrative-territorial structure and redistribution of powers between central and local authorities. The main tasks for the government are to find effective mechanisms for decentralization strategy and assess their impact on the development of individual territories within the country. The impact of financial decentralization on investment processes in the Dnipropetrovsk region has been analyzed in this article. The stages of decentralization in Ukraine have been considered and the main achievements and tasks of each of them have been highlighted. The regulatory framework, which is the foundation of decentralization reforms in Ukraine, has been described. Indicators of development of united territorial communities (UTC) in Dnipropetrovsk region and Ukraine on the basis of comparative analysis have been considered. Conclusions are made about the leadership of the Dnipropetrovsk region from the results of reforms. The dynamics of revenues and expenditures of local budgets of the Dnipropetrovsk region for the period 2014–2019, as well as the change in the amount of funds by accounts have been analyzed. It has been concluded that there is a surplus and budget deficit in the specified period. The dynamics of capital investments of the Dnipropetrovsk region for the period 2014–2019 has been given and the structure of their financing at the expense of the state and local budgets has been analyzed. Conclusions are made regarding the positive impact of financial decentralization on investment processes in the Dnipropetrovsk region. According to the analysis of financial decentralization of the Dnipropetrovsk region, the reforms led to an increase in local budgets and capital investments, an increase in the share of capital investment financing from the state and local budgets, and led the region to leadership in a number of UTC indicators. Thus, it can be argued that decentralization has had a positive impact on the Dnipropetrovsk region and contributed to the strengthening of its socio-economic processes and investment activity.

Keywords: decentralization, united territorial communities, local budgets, capital investments, investment processes.

JEL classification: O52, R10, R51, R58

Постановка проблеми. На тлі глобальних трансформацій та імперативів перед країнами виникає необхідність пошуку та формування ефективних стратегій державного управління. У цих умовах Україна проводить реформу децентралізації з метою оптимізації діяльності державного апарату за рахунок змін адміністративно-територіального устрою та перерозподілу повноважень між центральними та місцевими органами влади. Основними завданнями перед урядом постають пошуки ефективних механізмів стратегії

децентралізації та оцінки їхнього впливу на розвиток окремих територій у межах країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження децентралізації в Україні та регіональних особливостей реалізації реформ здійснили Т.І. Гладка, О.М. Клименко, Я.А. Жаліло, С.О. Осипенко, Л.Є. Фурдичко, А.С. Глущенко, С.О. Коваленко, Т.М. Ступницька, Ю.О. Раделицький, Ю.В. Орловська, О.О. Кахович та ін. Проте, незважаючи на вагомий здобутки вчених у розробленні даних питань, більш

детального аналізу потребують результати децентралізації в різних регіонах України та її вплив на інвестиційні процеси територій.

Мета статті полягає в аналізі здійснення реформ децентралізації в Дніпропетровському регіоні як одному з лідерів впровадження стратегії в Україні, а також впливу її механізмів на інвестиційні процеси в регіоні.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з 2014 р. в Україні відбувається децентралізація – процес реформування системи повноважень та управління фінансами за рахунок їх передачі від органів центрального державного управління до органів місцевого самоврядування. Дана політика базується на основі положень міжнародного договору Європейської хартії місцевого самоврядування [1], яку було прийнято у 1985 р. у м. Страсбург Конгресом місцевих і регіональних влад Європи і підписано 47 країнами Ради Європи. В Україні цей документ набрав чинності у 1998 р. і став фундаментом для формування законодавчої бази у сфері місцевого самоврядування.

Сьогодні виділяють два етапи децентралізації: 2014–2019 рр., та 2020–2021 рр. [2]. Результатом першого етапу стало формування законодавчої бази, яка включає у себе низку важливих ініціатив, а саме схвалення у 2014 р. Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [3], та затвердження плану дій стосовно її реалізації; підготовка проєкту внесення змін до Конституції України, які донині не є прийнятими (внесення змін планується у 2021 р.); Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» [4] та Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо бюджетної реформи» [4].

Саме ці закони стали основою фінансової децентралізації, у межах яких зросли питомі надходження в місцеві бюджети від податків, відбулася зміна трансфертної системи коштів, збільшився рівень самостійності органів місцевого самоврядування у виборі та реалізації програм соціально-економічного розвитку. У результаті означених заходів бюджети місцевих громад зросли з 68,6 млрд грн у 2014 р. до 275 млрд грн у 2019 р. [2].

Окрім того, посилюється процес формування місцевих органів управління за рахунок створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), що було підкріплено підписанням Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [5] та впровадженням інституту старост, які наділені певними повноваженнями, визначеними ст. 54 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [6]. Результатом стало створення до 2019 р. 982 територіальних громад, які сформовані за рахунок об'єднання 5 174 рад [2].

Підвищення рівня ефективності роботи ОТГ було підтримано підписанням Закону «Про співробітництво територіальних громад» [7] та Закону «Про засади державної регіональної політики» [8]. У результаті реалізації означених механізмів у межах ОТГ було реалізовано понад 12 тис проєктів, укладено 530 договорів про співробітництво в питаннях економічно-соціального розвитку територій, у власність ОТГ було передано 1,5 млн га сільськогосподарських земель, при цьому

державна підтримка розвитку місцевої інфраструктури зросла з 0,5 млрд грн у 2014 р. до 20,75 млрд грн у 2019 р. [2].

Другий етап децентралізації (2020–2021 рр.) полягає у посиленні реформування сфер освіти, охорони здоров'я, енергоефективності, культури та соціальних послуг місцевих громад. У 2020 р. було затверджено новий адміністративно-територіальний устрій, за яким на території України налічується 1 469 ТОГ і 136 районів замість колишніх 490. Новий устрій ухвалено згідно з європейським стандартом до класифікації регіонів третього рівня NUTS 3. Восени 2020 р. відбулися місцеві вибори, після яких мають бути розмежовані повноваження між різними рівнями управління на засадах субсидіарності.

В Україні одним із лідерів впровадження концептуальних положень децентралізації є Дніпропетровський регіон. У ньому було сформовано найбільшу кількість територіальних громад в Україні – 71 ОТГ за рахунок об'єднання 300 рад, із них три – у містах обласного значення. Для порівняння: серед регіонів – лідерів із темпів впровадження механізмів децентралізації за цей період було створено таку кількість ОТГ: у Черкаській області – 57, у Житомирській і Запорізькій – 56, у Волинській і Тернопільській – 54.

За новим територіально-адміністративним устроєм в Дніпропетровському регіоні виділено 86 адміністративних одиниць базового рівня та сім одиниць субрегіонального (районного) рівня, у кожній з яких було проведено вибори у жовтні 2020 р.

Від початку створення ОТГ у Дніпропетровському регіоні було проведено 12 проєктів співробітництва, з яких один – у сфері ЖКГ, три – у сфері пожежної безпеки, три – у сфері освіти, здоров'я і соціального забезпечення та п'ять – в інших сферах [9]. Ці показники є одними з найнижчих серед регіонів України. Для порівняння: лідерами є Полтавська область (109 проєктів), Вінницька область (100 проєктів), Львівська область (60 проєктів). При цьому аутсайдерами є Одеська і Донецька області (по два проєкти), Закарпатська, Луганська, Миколаївська, та Херсонська області (по чотири проєкти).

Водночас Дніпропетровський регіон є лідером за кількістю закладів освіти, що перебувають під управлінням обласних місцевих адміністрацій у межах ОТГ, а саме 680 із 853 закладів. При цьому 34 ОТГ із 71 прийняли у комунальну власність 130 загальноосвітніх навчальних закладів, з яких 4 ОТГ передали освітню субвенцію до районного бюджету [9]. Для порівняння: у п'ятірку лідерів також входять Хмельницька (422 із 645), Лівівська (402 із 1 216), Запорізька (381 із 524) та Донецька (355 із 538) області.

Також Дніпропетровський регіон є лідером за кількістю ОТГ, які отримали повноваження у сфері архітектурно-будівельного контролю, а саме три ОТГ. При цьому всього кількість обласних місцевих адміністрацій, що отримали такі повноваження, становить 10 од., сільських селищних рад – чотири та міст обласного значення – шість. Для порівняння: повноваження у сфері архітектурно-будівельного контролю отримали дві ОТГ Одеської області, та по одній ОТГ у Вінницькій, Донецькій, Житомирській, Закарпатській, Івано-Франківській, Київській, Сумській та Чернівецькій областях. В інших регіонах ОТГ не отримали таких повноважень.

Дніпропетровський регіон є лідером за кількістю створення віддалених робочих місць Пенсійним фондом із надання послуг у сфері пенсійного забезпечення – 48 ОТГ. При цьому кількість осіб в ОТГ, які здійснюють функції з прийому документів для всіх видів соціальної допомоги, становить 272 особи, кількість старост, які виконують ці функції, – 99. Також Дніпропетровський регіон займає друге місце в Україні за кількістю створених служб у справах дітей у виконавчих органах ОТГ – 26, поступаючись лише Черкаській області (29 служб). Дніпропетровський регіон є лідером і за кількістю спеціалістів із питань молодіжної політики в ОТГ – 48. Для порівняння: у п'ятірку лідерів також входять Житомирська (45), Запорізька (36), Сумська (35) та Полтавська (34) області.

Першість регіон також тримає за кількістю ОТГ, що отримали у комунальну власність земельні ділянки сільськогосподарського призначення – 55 ОТГ загальною площею 185 тис га. Для порівняння: у Житомирській області – 44 ОТГ, у Тернопільській – 40, у Хмельницькій – 39 та у Запорізькій – 36.

Таким чином, можливо зробити висновки, що децентралізація у Дніпропетровському регіоні відбувається успішно, про що свідчить першість за низкою показників проведення реформ. Проте для того щоб зробити висновки про ефективність саме фінансової децентралізації в Дніпропетровському регіоні, було проаналізовано низку показників місцевих бюджетів за період 2014–2019 рр.

Так, за означений період можливо відзначити значне зростання доходів із 1 787,6 млн грн у 2014 р. до 5 060,4 млн грн у 2019 р. (табл. 1).

Зросли й обсяги коштів за окремими статтями доходів. Так, за рахунок реалізації податкової реформи обсяг податкових надходжень збільшився з 1 022,9 млн грн у 2014 р. до 2 940,75 млн грн у 2019 р. Позитивну дина-

міку демонструють й обсяги неподаткових надходжень (із 873,4 млн грн у 2014 р. до 2 071,1 млн грн у 2019 р.) та доходи від операцій із капіталом (з 19,3 млн грн у 2014 р. до 134,1 млн грн у 2019 р.). Відбулося значне зростання цільових фондів за період із 2014 р. (14,7 млн грн) із невеликим зменшенням у 2019 р. до 70,1 млн грн відносно 2018 р. (113,7 млн грн). Майже втричі зросли офіційні трансферти від органів державного управління – із 6 846,1 млн грн до 18 926,6 млн грн у 2019 р. При цьому спостерігалася неоднозначна динаміка за обсягом дотацій, що виражалася у стрімкому зменшенні обсягів коштів у 2015 р. відносно 2014 р. з 2 079,4 млн грн до 161,6 млн грн з подальшим поступовим збільшенням до 1 385,6 млн грн у 2019 р. Своєю чергою, обсяг субвенцій демонстрував постійне зростання з невеликим зменшенням у 2019 р. відносно 2018 р. (з 20 614,2 млн грн до 17 541 млн грн).

Своєю чергою, можливо відзначити і значне зростання видатків місцевих бюджетів Дніпропетровського регіону (табл. 2).

Так, за період 2014–2019 рр. видатки зросли з 1 750,9 млн грн до 5 100,8 млн грн. Майже пропорційно відбулося зростання за основними категоріями видатків, з яких найбільший обсяг у 2019 р. займали видатки на освіту – 1 531,9 млн грн та охорону здоров'я – 7 757,3 млн грн. Незважаючи на загальний тренд підвищення обсягу видатків, можливо спостерігати невелике зменшення у 2019 р. відносно 2018 р. за категоріями витрат на охорону здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення, а також загального обсягу видатків.

За означений період часу спостерігався профіцит бюджету до 2017 р. з подальшим переходом до дефіциту в 2018 і 2019 рр. (рис. 1).

Важливим показником є й обсяг капітальних інвестицій за джерелами фінансування (табл. 3).

Таблиця 1

Доходи місцевих бюджетів Дніпропетровського регіону, 2014–2019 рр.

Доходи (млн грн)	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Податкові надходження	10122,9	11841,5	16144,6	21314,2	24922,8	29407,5
Неподаткові надходження	873,4	1310,1	1761,7	1892	2636,8	2071,1
Доходи від операцій з капіталом	19,3	38,2	24,8	45,3	72,4	134,1
Цільові фонди	14,7	13,6	11,5	14,9	113,7	70,1
Офіційні трансферти від органів держ управління з них:	6846,1	13169,4	14526,5	20152,9	21906,3	18926,6
дотації	2079,4	161,6	295,9	1321,7	1292,1	1385,6
субвенції	4766,8	13007,8	14230,6	18831,1	20614,2	17541
Всього доходів	17876,4	26372,8	32471,2	43419,2	49652	50609,4

Джерело: побудовано автором за [10; 11]

Таблиця 2

Видатки місцевих бюджетів Дніпропетровського регіону, 2014–2019 рр.

Видатки (млн грн)	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Державне управління	579,8	750,4	1064,5	1607,8	2182,1	2620
Освіта	5447,4	6998,1	7745,9	10618,8	13939	15319
Охорона здоров'я	3946,8	5171,1	5664,4	7269,7	8131,6	7757,3
Соціальний захист та соціальне забезпечення	3969,9	5383,2	7334,7	10356,5	10847,8	7479,6
Житлово-комунальне господарство	1640,1	1740,9	2291,3	2804,7	3789,9	4491,9
Культура і мистецтво	547,8	689,8	825	1087,2	865,6	978,5
Фізична культура і спорт	158,2	217,1	276,2	360,3	449	573,5
Всього видатків	17507,9	24135,90	30962,9	43050,8	51412,8	51006,8

Джерело: побудовано автором за [10; 11]

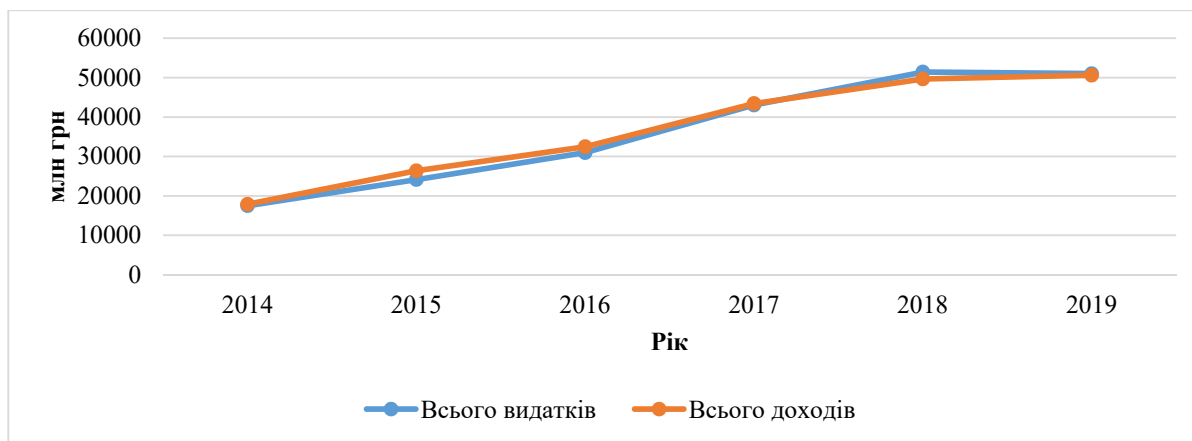

Рис. 1. Обсяги загальних видатків і доходів місцевих бюджетів Дніпропетровського регіону, 2014–2019 рр.

Джерело: побудовано автором за [10; 11]

Таблиця 3

Обсяги капітальних інвестицій та їх структура відносно фінансування за рахунок державного та місцевих бюджетів Дніпропетровського регіону, 2014–2019 рр.

Показники інвестиційної діяльності	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Капітальні інвестиції (млн грн) з них:	20357	25920	33169	42908	60289	66951
Кошти державного бюджету (%)	0,3	0,8	0,9	0,7	2,1	2,7
Кошти місцевих бюджетів (%)	1,7	5,2	7,0	9,3	10,9	10,6

Джерело: побудовано автором за [12; 13]

За період децентралізації 2014–2019 рр. можливо побачити значне зростання обсягу капітальних інвестицій у Дніпропетровському регіоні з 20 357 млн грн у 2014 р. до 66 951 млн грн у 2019 р. При цьому значно збільшилася частина фінансування за рахунок коштів місцевих бюджетів з 1,7% у 2014 р. до 10,6% у 2019 р. Фінансування за рахунок державного бюджету також зросло, проте у менших обсягах, з 0,3% у 2014 р. до 2,7% у 2019 р.

Підсумовуючи викладене вище, можливо зазначити, що децентралізація у Дніпропетровському регіоні відбувається успішно й призвела до збільшення доходів і видатків місцевих бюджетів, а також до збільшення обсягу капітальних інвестицій та їх фінансування за рахунок державного та місцевих бюджетів.

Висновки. Сьогодні в рамках другого етапу децентралізації в Україні перед регіонами постають нові завдання щодо розвитку і підтримки співробітництва між ОТГ щодо питань соціально-економічного розвитку, які мають спиратися на досягнення першого етапу. Як показав аналіз фінансової децентралізації Дніпропетровського регіону, реформи призвели до збільшення обсягу місцевих бюджетів та капітальних інвестицій, зростання частки фінансування капітальних інвестицій за рахунок державного та місцевих бюджетів, а також вивели регіон у лідери за низкою показників розвитку ОТГ. Таким чином, можливо стверджувати, що децентралізація мала позитивний вплив на Дніпропетровський регіон та сприяла посиленню його соціально-економічних процесів та інвестиційної активності.

Список використаних джерел:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування (офіційний переклад). *Офіційний вісник України*. 2015. № 24. С. 1418. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення 15.01.21).
2. Навіщо децентралізація. *Децентралізація дає можливості*: вебсайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/about> (дата звернення: 15.01.21).
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». *Офіційний вісник України*. 2014. № 30. С. 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.01.21).
4. Закон України від 28.12.2014 № 79-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин». *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 12. С. 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text> (дата звернення: 15.01.21).
5. Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад». *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. С. 734. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 15.01.21).
6. Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні». *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.01.21).
7. Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII «Про співробітництво територіальних громад». *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 34. С. 2544. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (дата звернення: 15.01.21).
8. Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII «Про засади державної регіональної політики». *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. С. 721. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 15.01.21).

9. Міністерство розвитку громад та територій України. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. 2020. С. 28. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/593/%D0%9C%D0%BE%D0%BDi%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_10.09.2020.pdf (дата звернення: 15.01.21).

10. Статистичний збірник «Бюджет України 2019». Київ, 2020. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_\(for_website\)%20\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_(for_website)%20(1).pdf) (дата звернення: 18.01.21).

11. Статистичний збірник «Бюджет України 2016». Київ, 2017. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/a6d88e3b4e411ca655003eba01eff826.pdf> (дата звернення: 18.01.21).

12. Статистичний збірник «Регіони України 2019. Частина II». Київ, 2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/12/Reg_U%20%D0%86%D0%86.pdf (дата звернення 20.01.21).

13. Статистичний збірник «Регіони України 2019. Частина II». Київ, 2019. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/12/zb_ru2ch2019.pdf (дата звернення: 20.01.21).

References:

1. (2015) Jevropejs'ka hartija misceвого samovrjaduvannja (oficijnyj pereklad) [European Charter of Local Self-Government (official translation)]. *Oficijnyj visnyk Ukrainy*, no. 24, pp. 14–18. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (accessed 15 January 2021).

2. Navishho decentralizacija [Why decentralization]. *Decentralizacija daje mozhyvosti* : veb-sajt. Available at: <https://decentralization.gov.ua/about> (accessed 15 January 2021).

3. KМУ (2014) Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 kvitnja 2014 r. № 333-r «Pro shvalennja Konceptii eformuvannja misceвого samovrjaduvannja ta terytorialnoi organizacii vlady v Ukraini» [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 1, 2014, no. 333-r «On approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine»]. *Oficijnyj visnyk Ukrainy*, no. 30, p. 18. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (accessed 15 January 2021).

4. VRU (2015) Zakon Ukrainy vid 28.12.2014 № 79-VIII «Pro vnesennja zmin do Bjudzhethnogo kodeksu Ukrainy shhodo reformy mizhbjudzhethnyh vidnosyn» [Law of Ukraine of 28.12.2014 no. 79-VIII «On Amendments to the Budget Code of Ukraine on the Reform of Intergovernmental Relations»]. *Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy*, no. 12, p. 658. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text> (accessed 15 January 2021).

5. VRU (2015) Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 № 157-VIII «Pro dobrovil'ne ob'jednannja terytorialnyh gromad» [Law of Ukraine of 05.02.2015 no. 157-VIII «On voluntary association of territorial communities»]. *Vidomosti Verhovnoi' ady Ukrainy*, no. 13, p. 734. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (accessed 15 January 2021).

6. VRU (1997) Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97-VR «Pro misceve samovrjaduvannja v Ukraini» [Law of Ukraine of 21.05.1997 no. 280/97-VR «On local self-government in Ukraine»]. *Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy*, no. 24. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed 15 January 2021).

7. VRU (2014) Zakon Ukrainy vid 17.06.2014 № 1508-VII «Pro spivrobotnytstvo terytorialnyh gromad» [Law of Ukraine of 17.06.2014 no. 1508-VII «On cooperation of territorial communities»]. *Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy*, no. 34, p. 2544. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (accessed 15 January 2021).

8. VRU (2015) Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 № 156-VIII «Pro zasady derzhavnoi regionalnoi polityky» [Law of Ukraine of 05.02.2015 no. 156-VIII «On the principles of state regional policy»]. *Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy*, no. 13, p. 721. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (accessed 15 January 2021).

9. Ministerstvo rozvytku gromad ta terytorij Ukrainy (2020) Monitoryng procesu decentralizacii vlady ta reformuvannja misceвого samovrjaduvannja [Monitoring the process of decentralization of power and reform of local self-government]. Available at: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/593/%D0%9C%D0%BE%D0%BDi%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_10.09.2020.pdf (accessed 15 January 2021).

10. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2020) Statystychnyj zbirnyk «Bjudzheth Ukrainy 2019» [Statistical collection «Budget of Ukraine 2019»]. Kyiv. Available at: [https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_\(for_website\)%20\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_(for_website)%20(1).pdf) (accessed 18 January 2021).

11. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2017) Statystychnyj zbirnyk «Bjudzheth Ukrainy 2016» [Statistical collection «Budget of Ukraine 2016»]. Kyiv. Available at: <https://mof.gov.ua/storage/files/a6d88e3b4e411ca655003eba01eff826.pdf> (accessed 18 January 2021).

12. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2020) Statystychnyj zbirnyk «Regiony Ukrainy 2019. Chastyna II» [Statistical collection «Regions of Ukraine 2019. Part II»]. Kyiv. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/12/Reg_U%20%D0%86%D0%86.pdf (accessed 20 January 2021).

13. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2019) Statystychnyj zbirnyk «Regiony Ukrainy 2019. Chastyna II» [Statistical collection «Regions of Ukraine 2019. Part II»]. Kyiv. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/12/zb_ru2ch2019.pdf (accessed 20 January 2021).